

9. Miksi *mies* taipuu *miehen* eikä ***miesen*?

HELSINGIN YLIOPISTO
HELSINGFORS UNIVERSITET
UNIVERSITY OF HELSINKI

 Kielibuusti
Språkboost

Suomen *h* on myöhäsyntyinen äänne

Suomen kielessä *h* on myöhäsyntyinen äänne. Se on syntynyt kantasuomeen, jolloin yhteys saamelais- ja mordvalaiskieliin on jo katkennut.

Äänteen taustalla ovat kantaauralin sibilantit *š* ja *s*. Näistä *š* muuttuu *h*:ksi kaikissa asemissa (esim. **šinjiri* > *hiiri*, **lešti* > *lehti*), *s* taas vain jälkitavuuissa ja sielläkin tietyin ehdoin, vokaalien välissä.

Muuttuneen sibilantin jäljille pääsee vertaamalla suomen vanhoja *h*-äänteen sisältäviä sanoja sukukieliin. Esim. sanan *hiiri* vastineita ovat pohjoissaamen *šnjierrá*, ersämordvan *čejer'* ja komin *šyr*.

Muutos *-s- > -h- näkyy -s-loppuisissa nomineissa

Useissa -s-loppuisissa nomineissa, esim. *mies*, *hammas* ja *kaunis*, tapahtuu *-s- > -h- muutos, kun sanaan liittyy jokin suffiksi, jonka johdosta -s- päättyy vokaalien . Muutoksen jälkeen osassa sanoista myös -h- katoaa ja kahden tavun supistuessa yhdeksi saadaan myöhäsyntyinen pitkä vokaali:

*mees : *meesen > *meehen* > *miehen* (vertaa viron sanaan *mees*, joka edustaa vanhakantaisempaa muotoa vokaaliston osalta)

*kaunis : *kaunisin > *kaunihin* > *kauniin* (vertaa kantagermaanin *skauni-z)

*lampas: *lampasan > *lampahan* > *lampaan* (vertaa kantagermaanin **lam̥baz*)

Jälkitavun *-s- > -h- näkyy myös illatiivissa

Illatiivin päätteeksi voidaan rekonstruoida *-s-. Kantasuomen sisäpaikallissijat rakentuvat seuraavasti:

inessiivi   **kota-s-na > *koδasna > *koδassa > kodassa*

elatiivi   **kota-s-ta > *koδasta > kodasta*

illatiivi   **kota-s-en > *kotasān > kotahan > kotaan*

Jälkitavuissa vokaalien välinen -s- > -h-, kun taas *š > h tapahtuu kaikissa äänneasemissa. Murteissa on nähtävissä myös vanhaa h-äänteen sisältävää muotoa: *talohon* pro *taloon*, jne.

Vertaa ersämordvan sijoihin, jonka sana *kudo* 'talo' on vastine suomen sanalle *kota*:

inessiivi	<i>kudo-so</i>
elatiivi	<i>kudo-sto</i>
illatiivi	<i>kudo-s</i>

Tekijät:
Rigina Ajanki
Emmi Pollari
Otto Vahtola

HELSINGIN YLIOPISTO
HELSINGFORS UNIVERSITET
UNIVERSITY OF HELSINKI

 Kielibuusti
Språkboost

